

§§ 10-11. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Громадянство України

NEW

Навіщо це тобі потрібно

Тема «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Громадянство України» є надзвичайно важливою для вас, адже вона допоможе вам стати свідомими громадянами України. Знання своїх прав і свобод допоможе вам усвідомити власну цінність, не дозволяти порушувати свої права й поважати права інших. Учні, які обізнані у своїх правах та свободах, стають активнішими, завжди відстоюють справедливість, беруть активну участь у житті своєї громади.

Опрацювавши параграф, ви зможете:

- пояснювати поняття «правовий статус особи» та називати його види;
- характеризувати підстави набуття та припинення громадянства України;
- називати основні права і свободи людини та громадянина;
- коментувати статті II розділу Конституції України, пояснюючи юридичний зміст окремих конституційних прав і свобод людини та громадянина;
- визначати, які права людини можуть бути обмежені, а які не можуть бути обмежені в умовах режиму воєнного стану;
- описувати конституційні обов'язки осіб;
- аналізувати правові ситуації щодо дотримання чи порушення основних прав та свобод людини і громадянина.

Правовий статус особи, права людини, свободи людини, обов'язки людини, громадянство, апатриди, біпатриди, засади правового статусу людини, особисті права людини, політичні права людини, соціальні права людини, економічні права людини, культурно-освітні права людини, механізм захисту прав людини, воєнний стан.

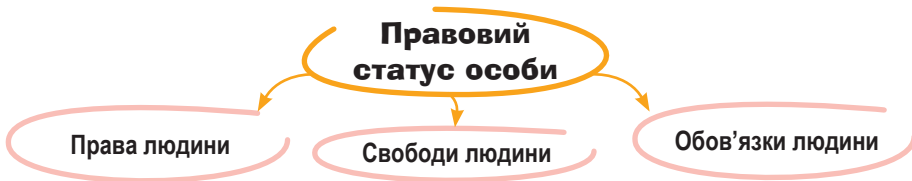
Прочитайте частину Статті 1 Загальної декларації прав людини (10.12.1948 р.).

- «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах».
- Як ви розумієте слова «вільними і рівними»?
- Чому гідність людини вважають найвищою цінністю?
- Чи завжди у світі всі люди мають рівні права? Наведіть приклади.
- Які права найважливіші для вас особисто?
- Як можна захищати свої права, якщо їх порушують?

10-11.1. Правовий статус особи. Поняття прав і свобод людини.

Становище людини в державі характеризується її правовим статусом.

Правовий статус особи — сукупність прав, свобод і обов'язків громадян, закріплених у нормативних актах держави (конституції, закони), а також гарантії їх здійснення.

- **Права людини** — це захищена і гарантована державою можливість щось робити і здійснювати. Тобто можливості людини здійснювати певні дії для задоволення своїх життєво важливих матеріальних і духовних інтересів та потреб, встановлені державою і закріплені нормативно (право на життя, право на освіту, право на власність).
- **Свободи людини** — це відсутність яких-небудь обмежень, утисків у чомусь (діяльності, поведінці), можливість вибору моделі поведінки (свобода світогляду і віросповідання, свобода слова, свобода зборів, мітингів, демонстрацій). Свободи людини — це те саме, що і права, але здійснюються самостійно і від держави вимагається лише не обмежувати можливості для реалізації цих свобод. За ст. 19 Конституції України ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.
- **Обов'язки людини** — встановлена державою межа та міра обов'язкової поведінки, невиконання якої тягне настання юридичної відповідальності.

Залежно від повноти прав, свобод та обов'язків людини можна усіх осіб, що перебувають на території кожної конкретної держави, поділити на: *громадян держави, іноземців, осіб без громадянства (апатриди) та осіб з подвійним громадянством (біпатриди), біженців.*

*Іноземець,
апатрид,
біпатрид,
біженець*

10-11.2. Громадянство України.

Громадянство — це стійкий політико-правовий зв'язок особи і держави, який передбачає наявність взаємних прав та обов'язків (підданство — те саме, що і громадянство у державі з монархічною формою правління).

Між державою та особою існує стійкий тісний взаємозв'язок. Держава наділяє людину правами та свободами, маючи обов'язок перед людиною захищати її, забезпечувати дотримання цих прав і свобод, виконувати свої функції. А людина, своєю чергою, користується цими правами і свободами, водночас повинна виконувати обов'язки, покладені на неї державою.

Питання громадянства в Україні регулюється Конституцією та Законом України «Про громадянство».

Закон України
«Про
громадянство»

Щоб стати громадянином України, необхідні підстави для набуття громадянства, котрі визначені в законі:

- 1) **за народженням** (особа, яка народилась на території України, батьки якої є іноземцями, особами без громадянства, що постійно проживають на території України на законних підставах; батьки якої невідомі; один із батьків якої є громадянином України. Особа, яка має право на набуття громадянства України за народженням, є громадянином України з моменту народження);
- 2) **за територіальним походженням** (особа, яка сама або хоча б один з її батьків, дід чи баба, повнорідні брат чи сестра народилися або постійно проживали до 16 липня 1990 року на території, яка стала територією України, а також на інших територіях, що входили до складу Української Народної Республіки, Західноукраїнської Народної Республіки, Української Держави, Української Соціалістичної Радянської Республіки, Закарпатської України, Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР));
- 3) **внаслідок прийняття до громадянства** (іноземець або особа без громадянства можуть бути за їх клопотаннями прийняті до громадянства України).

Умовами прийняття до громадянства України є:

- визнання і дотримання Конституції України та законів України;
- знання основ Конституції України, історії України;
- зобов'язання припинити іноземне громадянство (відсутність іноземного громадянства);
- безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років;
- отримання дозволу на постійне проживання в Україні (імміграцію);
- володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування;
- наявність законних джерел існування (заробітна плата, прибуток від підприємницької діяльності або власності, пенсія, стипендія тощо);

Принципи
законодавства
України про
громадянство

- 4) внаслідок поновлення у громадянстві;
- 5) внаслідок усиновлення;
- 6) внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування;
- 7) внаслідок встановлення над особою, визнаною судом недієздатною, опіки;
- 8) у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини (дитина, яка є іноземцем або особою без громадянства, один з батьків якої є громадянином України, а другий є особою без громадянства чи іноземцем, реєструється громадянином України за клопотанням того з батьків, який є громадянином України. Датою набуття громадянства України є дата реєстрації набуття особою громадянства України);
- 9) внаслідок встановлення батьківства.
 - Набуття громадянства України дітьми віком від 14 до 18 років може відбуватися лише за їхньою згодою;
- 10) за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

Підстави припинення громадянства України:

- 1) внаслідок виходу з громадянства України, відповідно до чинного законодавства України, громадянин України, що постійно проживає за кордоном, може вийти з громадянства України за його клопотанням. Вихід дітей віком від 14 до 18 років з громадянства України може відбуватися лише за їхньою згодою;
- 2) внаслідок втрати громадянства України. Громадянство України втрачається:
 - якщо громадянин України після досягнення ним повноліття добровільно набув громадянство іншої держави (не вважаються добровільним набуттям іншого громадянства такі випадки: а) одночасне набуття дитиною за народженням громадянства України та громадянства іншої держави чи держав; б) набуття дитиною, яка є громадянином України, громадянства своїх усиновителів унаслідок усиновлення її іноземцями; в) автоматичне набуття громадянином України іншого громадянства внаслідок одруження з іноземцем; г) автоматичне набуття громадянином України, який досяг повноліття, іншого громадянства внаслідок застосування законодавства про громадянство іноземної держави, якщо такий громадянин України не отримав документа, що підтверджує наявність у нього громадянства іншої держави);
 - якщо особа набула громадянство України внаслідок обману, подання свідомо неправдивих відомостей або фальшивих документів;

Як визначається
громадянство
дітей

- добровільний вступ на військову службу іншої держави, яка, відповідно до законодавства цієї держави, не є загальним військовим обов'язком чи альтернативною (невійськовою) службою;

3) за підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

Приймає рішення і видає укази про прийняття до громадянства України і про припинення громадянства України Президент України.

Документами, що підтверджують громадянство України, є:

- паспорт громадянина України (книжка чи ID-картка);
- паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- тимчасове посвідчення громадянина України;
- дипломатичний паспорт;
- службовий паспорт;
- посвідчення особи моряка;
- посвідчення члена екіпажу;
- посвідчення особи на повернення в Україну.

Як регулюється питання виходу з громадянства України дітей

Паспорт громадянина України

Розгляньте юридичні ситуації і дайте відповіді на запитання.

- Громадянин Польщі виявив бажання прийняти громадянство України. Він вільно розмовляє українською мовою, має власне кафе в Україні, не порушував законів України. Чи достатньо правових підстав для того, щоб він міг стати громадянином України?
- Особа без громадянства проживає в Україні останні 4 роки, має власну квартиру, отримує пенсію, вивчила українську мову, не притягувалася до юридичної відповідальності, подала заяву про прийняття до громадянства України. Яку відповідь вона отримає?
- Батьки Марини К. (14 років) переїжджають на постійне проживання у Польщу, змінюючи при цьому громадянство України на російське. Марина не бажає переїжджати, змінювати громадянство і хоче далі жити в Україні з бабусею. Який, на вашу думку, буде розв'язок цієї ситуації? Чи буде враховано думку Марини?
- У сім'ї громадян України із Хмельницького, що перебувають на заробітках в Італії, народилася дитина. Громадянином якої країни буде дитина?
- Сім'я Орлових (чоловік, дружина, донька 13 р., син 16 р.), що проживає у США п'ять років, отримала дозвіл від уряду США на вступ до громадянства США. Спрогнозуйте дії батьків. Чи будуть у цій ситуації враховуватися інтереси дітей?

10-11.3. Конституційні права і свободи людини і громадянина.

Права і свободи людини в Україні закріплені у Конституції України, кодексах, законах, підзаконних актах. Права і свободи, що містяться у Конституції України, називаються конституційними.

Розділ II Конституції України має назву «*Права, свободи та обов'язки людини і громадянина*». Саме цей розділ і визначає конституційні права, свободи, обов'язки людини і громадянина та *принципи (засади) правового статусу людини* в Україні.

В юридичній термінології існують поняття «**права людини**» (пов'язані з існуванням людини) та «**права громадянина**» (засновані на належності людини до певної держави). Права людини — поняття, що стосується всіх осіб, які перебувають на території України (громадян України, іноземців, осіб без громадянства, біженців). Права громадянина стосуються винятково громадян України і передбачають як права людини, так і права громадянина України.

Відповідно до міжнародних стандартів права і свободи людини в Україні поділяються на п'ять категорій: особисті (громадянські), політичні, економічні, соціальні, культурно-освітні.

Конституційними громадянськими (особистими) правами в Україні є:

- право на життя (ст. 27);
- право людини на повагу до її гідності (ст. 28);
- право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29);
- право на недоторканність житла (ст. 30);
- право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31);
- право на невтручання в особисте та сімейне життя (ст. 32);
- на свободу пересування і вільний вибір місця проживання (ст. 33);
- на свободу думки і слова (ст. 34);
- право на інформацію;
- на свободу світогляду і віросповідання (ст. 35).

Політичними правами за Конституцією України є:

- право на свободу об'єднань (на об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36));
- право брати участь в управлінні державними справами (ст. 38);
- право на мирні збори, мітинги, походи і демонстрації (ст. 39);
- право на звернення громадян (ст. 40).

Документи ООН
із прав людини

Документи Ради
Європи із прав
людини

Економічними правами за Конституцією України є:

- право на власність (ст. 41);
- право на підприємницьку діяльність (ст. 42);
- право на працю (ст. 43);
- право на страйк (ст. 44).

Соціальними правами за Конституцією України є:

- право на відпочинок (ст. 45);
- право на соціальний захист (ст. 46);
- право на житло (ст. 47);
- право на достатній життєвий рівень (ст. 48);
- право на охорону здоров'я (ст. 49);
- право на безпечне для життя і здоров'я довкілля (ст. 50);
- право на вільну згоду на шлюб та захист материнства, батьківства, дитинства і сім'ї (ст. 51);
- права дитини (ст. 52).

Культурно-освітніми правами за Конституцією України є:

- право на освіту (ст. 53);
- право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості (ст. 54).

10-11.4. **Обов'язки людини, закріплені в Конституції України.**

Обов'язки людини тісно пов'язані з правами та свободами, адже кожна особа, користуючись своїми правами і свободами, не повинна порушувати прав і свобод інших.

Обов'язки людини — це встановлена державою межа та міра обов'язкової поведінки, невиконання якої тягне настання юридичної відповідальності.

Обов'язки передбачають певну необхідну поведінку людини й не залежать від бажань людини.

Органічне поєднання прав та обов'язків є однією зі складових функціонування держави. *Конституційними обов'язками громадян України є:*

- захист Вітчизни, її незалежності та територіальної цілісності (ст. 65);
- відбувати військову службу відповідно до закону (ст. 65);
- не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині (ст. 66);
- сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом (ст. 67);
- неухильно дотримуватись законів і Конституції України (ст. 68);
- шанувати державні символи (ст. 65);
- здобуття повної загальної середньої освіти (ст. 53).

Виконання обов'язків забезпечується відповідними компетентними державними органами (поліція, суд, прокуратура, органи державної фіскальної служби, органи рибохорони, органи державної лісової охоро-

ни, митні органи, управління освіти тощо). За невиконання обов'язків чи неналежне виконання обов'язків закон передбачає можливість притягнення особи до юридичної відповідальності. Наприклад, за ухилення від сплати податків особа може бути покарана від штрафу до позбавлення волі на строк до 10 років. За наругу над державними символами (спалювання, перекручення, плюндрування, пошкодження...) закон передбачає покарання від штрафу до позбавлення волі строком до 2-х років.

Водночас невиконання чи порушення обов'язків особою, порушення норм законів не є підставою і причиною порушення прав цієї людини. **Не можна порушувати права людини, навіть якщо вона порушує права інших і закони держави.**

Закон передбачає різні види юридичної відповідальності й за порушення прав інших осіб.

Обговоріть з однокласниками/однокласницями, використовуючи метод «мікрофон», чому право на освіту є одночасно й обов'язком.

10-11.5. Права і свободи людини в умовах воєнного стану.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану»

Стаття 1.

Воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та гарантування національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Стаття 64 Конституції України визначає, що «в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень».

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану **тимчасово**, на період дії воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини та громадянина.

**Порядок
введення
воєнного стану**

Стаття 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» чітко визначає, які права і свободи людини можуть бути обмежені в умовах воєнного стану:

- *право на участь в управлінні державою* (забороняється проведення виборів, референдумів);
- *право на збори, мітинги і демонстрації* (забороняється проведення зборів, мітингів, страйків та масових зібрань);
- *право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання* (обмежується право на свободу пересування, зокрема виїзд за кордон для військовозобов'язаних, зміна місця проживання, примусове переселення з зони бойових дій, комендантська година);
- *право на працю* (може бути запроваджено трудову повинність для працездатних осіб, залучення до суспільно корисних робіт);
- *право на власність* (дозволяється примусово відчужувати майно, вилучати навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини);
- *право на приватність* (здійснюється перевірка документів, речей, житла, транспортних засобів, контроль за засобами масового зв'язку);

Указ Президента
України
«Про введення
воєнного стану»

Закон України
«Про затверд-
дження Указу
Президента
України про вве-
дження воєнного
стану»

Обмеження прав та свобод

Комендантська година

Повний контроль
над засобами зв'язку

Введення трудової повинності

Перевірки документів
та огляд речей

Військово-квартирна повинність

Примусове поселення

Обмеження вибору місця
проживання

Примусове відчуження майна

Особливий режим роботи важливих
об'єктів економіки

Особливий режим в'їзду-виїзду

Особливий контроль над призовниками
та військовозобов'язаними

Обмеження свободи пересування

Вилучення майна держпідприємств

Заборона торгівлі зброєю,
алкоголем

- *право на свободу об'єднань* (може бути заборонена діяльність політичних партій, громадських об'єднань, якщо вона спрямована на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом тощо);
- *право на підприємницьку діяльність* (забороняється торгівля зброєю, сильнодіючими хімічними та отруйними речовинами).

Водночас стаття 64 Конституції України проголошує, що в умовах воєнного або надзвичайного стану «не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України».

Е

Перегляньте ще раз статті Конституції України, з якими вже ознайомилися на уроці. Дайте відповіді на запитання.

- Які саме права і свободи людини не можуть бути обмежені в умовах режиму воєнного стану? Чому такі норми закріплено в Конституції України?
- Чому держава має право тимчасово обмежувати окремі права, але не всі?
- Як ви думаєте, чому не можна обмежувати право на життя навіть під час війни?
- Чому важливо зберігати людську гідність і право на свободу думки навіть у складні часи?

10-11.6. Механізми захисту прав та свобод людини і громадянина.

Оскільки держава нормативно закріплює права людини, визнає міжнародні стандарти, то вона бере на себе зобов'язання й відповідальність щодо забезпечення та реалізації цих прав кожній людині. Тож коли ми розглядаємо питання порушення чи недотримання прав людини, вони можуть розглядатися лише в площині людина-держава. Права людини можуть порушувати держава, державні органи, посадові особи, особи, уповноважені діяти від імені держави (керівники державних та комунальних установ, правоохоронці тощо).

Не є порушенням прав людини протиправні дії однієї людини стосовно іншої, які можуть бути кваліфіковані як адміністративне, цивільне чи кримінальне правопорушення. Такі дії є порушенням норм законів, а не прав людини. У справах, які розглядає Європейський суд з прав людини, заявниками (подають скарги) виступають конкретні фізичні особи, а відповідачем завжди є держава.

Важливо щоб людина не лише знала свої права, а й могла і вміла їх реалізовувати, а у випадку їх порушення іншими особами чи державою знала, як і де може їх відстояти. Забезпечення реалізації прав людини покладається в державі на її органи.

Будинок Європейського суду
з прав людини

В Україні існує **механізм захисту прав і свобод людини** (органи, організації, до функцій яких віднесено правозахисну діяльність, та конкретні шляхи захисту):

- Президент України (гарант прав і свобод людини і громадянина в Україні); Верховна Рада України (приймає закони, що захищають права людини);
- Уповноважений Верховної Ради з прав людини (здійснює парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина);
- органи виконавчої влади;
- суди України;
- правоохоронні органи України (поліція, прокуратура, Служба безпеки України);
- органи місцевого самоврядування.

Для більш ефективного захисту прав і свобод дітей 2011 року в Україні було запроваджено посаду **Уповноваженого Президента України з прав дитини**, для захисту прав учасників освітнього процесу 2018 року в Україні було введено

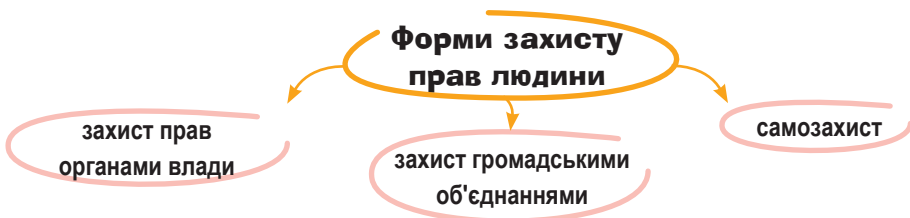
посаду **Освітнього омбудсмена**, 2019 року введено посаду **Уповноваженого із захисту державної мови**, 2025 року в Україні введено

посаду **Військового омбудсмена** для забезпечення дотримання прав військовослужбовців. Також при Кабінеті Міністрів України діють уповноважені з питань гендерної політики, з прав осіб з інвалідністю, з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, з питань внутрішньо переміщених осіб, бізнес-омбудсмен, уповноважений у справах Європейського суду з прав людини.

Особа здійснює свої права на власний розсуд. Вона може їх здійснювати самостійно чи доручити своєму представнику (довіреність). Людина сама визначає час, порядок та зміст своїх дій, спрямованих на реалізацію своїх прав (вибір навчального закладу). Кожен також самостійно вирішує, здійснювати йому ці права чи ні (право на свободу слова).

Із метою реалізації чи недопущення порушення своїх прав, у випадках їхнього порушення, неможливості здійснення, невизнання таких прав або оспорювання, кожна людина має право на захист.

Основними формами захисту прав людини її майна, власності є:

У випадку порушення своїх прав людина має право звернутися до суду з вимогою:

- відшкодувати завдані матеріальні чи моральні збитки;
- визнати незаконним рішення, прийняте щодо неї органом влади чи самоврядування (конфіскували земельну ділянку);
- визнати її права на щось (авторство);
- повернути їй її майно (позичені гроші);
- припинити певні дії (незаконна забудова) тощо.

Також кожна людина має право:

- звернутися письмово чи усно, одноосібно чи колективно до органів державної влади, зокрема до вищих органів державної влади (Президента України, Прем'єр-міністра України, народних депутатів), органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, компетентних осіб із клопотанням чи скаргою. У своєму зверненні особа повинна вказати, які її права було порушено (порушуються чи можуть бути порушені) чи хто або що заважає їй реалізовувати їх. Ці органи, відповідно до законодавства, зобов'язані обов'язково адекватно реагувати на звернення громадян шляхом розв'язання зазначених проблем у разі підтвердження вказаних фактів;
- оскаржувати дії відповідних посадових осіб, що порушують права людини;
- на публічні виступи, звернення в ЗМІ на захист своїх прав;
- на звернення до правозахисних організацій;
- на звернення в міжнародні органи із захисту прав людини...

Захист прав і свобод людини у більшості випадків здійснюється за бажанням особи (заява, скарга). У певних випадках це може відбуватися обов'язково за рішенням компетентних державних органів, наприклад, коли було порушено права людини й такі дії інших осіб кваліфікуються як адміністративні проступки чи злочини.

*Як захищають
права людини
в Україні та
світі*

*Фільм
«Європейський
суд із прав
людини»*

Дайте оцінку юридичним ситуаціям. Визначте, які права людини було у них порушено.

- Міжнародний кримінальний суд оголосив, що видає ордер на арешт президента Судану Омара аль-Башира за звинуваченнями у воєнних злочинах і злочинах проти людяності в суданському регіоні Дарфур. Йому висунули сім звинувачень у воєнних злочинах, злочинах проти людяності, вбивствах, насильному переселенні й інших. За оцінками ООН, від початку збройного міжетнічного конфлікту в західносуданській області Дарфур 2003 року там загинули — і безпосередньо від бойових

дій, і від голоду та хвороб, які супроводжують їх, — до 300 тисяч осіб, а ще близько 2 мільйонів 700 тисяч змушені були залишити свої домівки.

- Правоохоронці під час допиту громадянина, якого підозрювали у скоєнні злочину, за допомогою погроз та шляхом застосування фізичної сили намагалися «вибити» з нього потрібні свідчення.
- Двох неповнолітніх затримав наряд поліції, коли ті виходили з кінотеатру. У відділенні національної поліції неповнолітнім не повідомили причин затримання. Через чотири дні про це було повідомлено їхнім батькам, які прийшли і забрали їх.
- Із протоколу поліції: «...Двоє осіб (за свідченнями очевидців, чоловік та жінка) 3.09.2015 р., виламавши двері ломом, проникли до дачного будинку в масиві «Озерний». Проте зловмисники не встигли нічого вкрати і змушені були втекти, оскільки до будинку під'їхав автомобіль...».
- Директор комунальної установи, використовуючи міні-АТС, часто прослуховував телефонні розмови своїх працівників і час від часу втручався у їхні розмови.
- Із газетної статті: «...Незабаром відбудуться слухання у суді за позовом громадянина К. щодо друку в місцевій газеті недостовірної інформації про нього та членів його сім'ї, коли він балотувався в депутати до міської ради».
- За рішенням глави обласної державної адміністрації місцевій телерадіостанції, кореспонденти якої у своїх репортажах гостро критикували дії місцевої влади, було відмовлено у виділенні частотного ефіру за «підрив державної безпеки й авторитету влади».
- Із оголошення: «До польської школи приймаються діти, які розмовляють польською мовою, а їхні батьки є католиками».

Завдання та запитання

- 1) Назвіть групи конституційних прав і свобод людини. Класифікуйте всі відомі вам права людини відповідно по групах.
- 2) Вкажіть підстави набуття та втрати громадянства України.
- 3) Наведіть кілька прикладів, у яких би особи користувалися своїми правами та свободами.
- 4) Проаналізуйте ефективність кожного із видів захисту прав людини в Україні.
- 5) Які права людини не можна обмежувати в умовах воєнного стану? Чому?
- 6) Доведіть, що право на життя є найвищою людською цінністю.

Проект. «Захищаємо права людини». Об'єднайтеся в 4-5 груп. Визначте, які, на вашу думку, є найбільш поширеними порушення прав людини у кожній категорії прав і свобод людини. Складіть рекомендації, як не допустити порушення вказаного (вказаних) прав та як слід діяти у випадку їх порушення.